

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan zvečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za vse leto 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr. za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računata se po 10 kr. na mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština znaša.

Za oznanila plačuje se od štiristopenne petit-vrste po 6 kr., če se oznanilo jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvolé frankovati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravništvo je na Kongresnem trgu št. 12.

Upravništvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. vse administrativne stvari.

Telefon št. 3-4.

Uredba jezikovnega vprašanja.

III.

„Slovenčev“ dunajski poročevalec se je opotovano močno navduševal za Dipaulijev jezikovni predlog, menda zatagadel, ker ni izpoznal, da je predlog prav za prav naperjen proti jezikovni ravnopravnosti, kakor jo narodom zagotavlja člen 19. drž. osn. zak.

Dipaulijev predlog meri na to, naj državni zbor določí načela za uredbo jezikovnega vprašanja, naj ustvari okvir, kateri bi potem izpolnili deželni abori, a izprožil ga je v namen, da bi se po njega sprejetji razveljavile jezikovne naredbe.

Da hoče Dipauli, naj bi drž. zbor določil samo načela, po katerih se naj uredi jezikovno vprašanje, temu je povod to, da je hotel — sam avtonomist — ugoditi Čehom, kateri zagovarjajo mnenje, da spada stvar v kompetenco dež. zborov. Določbi načel za uredbo jezikovnega vprašanja tudi Čehi ne morejo ugovarjati, ker pravi § 11. lit. 1. zakona iz leta 1867., da je načela za organizacijo sodnih in upravnih oblastev določiti sodelovanjem drž. zbora.

Toda načela organizaciji sodnih in upravnih oblastev so že določena in sicer v členu 19. drž. osn. zak., v smislu katerega morajo biti vsa oblastva tako organizovana, da zamorejo zadostovati ustavno pravnim zahtevam državljanov, katera morajo biti torej tako urejena, da zamorejo občeovati z vsakim državljanom, kateri se poslužuje jednega v dotični kronovini deželnonavadnih jezikov in da zamorejo v tistem jeziku reševati podane vloge itd.

Načelne določbe za uredbo jezikovnega vprašanja torej prav za prav ni treba, ker jo že imamo, a če je Dipauli v zvezi temu sprožil svoj predlog, imel je v mislih utesnitev za Češko in za Moravsko izdanih jezikovnih naredb.

Principijalno določajo te naredbe, da morajo v dotičnih krovovinah vsi uradniki biti zmožni obeh deželnih jezikov, da morajo uradovati v obeh jezikih, in sicer ne samo s strankami, ampak tudi v notranjem delokrogu. Dipauliju se zdi, da se je s tem predlogom storila nemškemu prebivalstvu na Češkem in na Moravskem krivica in on hoče, da

se odpravi ta krivica in da se utesni vsebina jezikovnih naredb.

S tem pa zahteva Dipauli utesnitev členu 19. drž. osn. zakona. V drugem odstavku tega člena, govorečem o splošnih pravicah državljanov, je povsem jasno povedano, da se ravnopravnost vseh deželnonavadnih jezikov priznava za celo dotično kronovino, ne samo za jeden del kronovine. Češčina je torej v celi Češki deželnonavaden jezik, ne samo v čeških okrajih, kakor je nemščina v celi Češki deželnonavadna, ne samo v nemških. Isto velja tudi za slovenščino na Štajerskem in na Korškem. Slovenščina je v Hartbergu in v Eisen-erzu, v Althofenu in v Greifenburgu prav tako deželnonavadni jezik, kakor v Celji ali v Žel. Kaplji. Ta princip priznavajo in uveljavljajo jezikovne naredbe, one zagotavljajo, da bodo uradi mogli zadostovati ustovnopravnim pravicam državljanov in če zahteva Dipauli njih razveljavljenje in utesnitev dotičnih določb, zahteva s tem — kar se tiče uradovanja s strankami — utesnitev členu 19., torej premembo ustave.

Se li bode doseglo porazumljenje mej Čehi in Nemci glede jezikovnega zakona, o tem tukaj ne čemo razpravljati, a nam se zdi, da se ne doseže. Nemci zahtevajo, naj se nemški okrajji ločijo od čeških, oni hočejo, naj boje v nemških okrajih nemščina jedini uradni jezik, s Čehi pa naj se obravnava eventualno s pomočjo tolmačev, v to pa Čehi ne morejo in ne bodo nikdar privolili, ker zahtevajo ravnopravnost za ves obseg Češke, kakor jim jo jamči člen 19. drž. osn. zakona.

Stališče slovenskih poslancev glede Dipaulijevega predloga je povsem jasno. Prijazni mu smejo biti, ker je ustvaril priliko, doseči izpopolnitev in natančno obrazložitev členu 19. drž. osn. zakona, a skrbeti jim je, da se v tem členu zajamčena pravica ne utesni. Zlasti pa se morajo zoperstavljati nameri, da bi dež. zbori imeli popolniti v državnem zboru eventualno sklenjeni zakonski okvir, kajti da bi koroški, štajerski, istrski in tržaški dež. zbor oropali Slovence in Hrvate po čl. 19. pristojnih jim pravic, o tem pač ni dvomiti.

V Ljubljani, 26. oktobra.

Baron Dipauli noče odnehati, nego, kakor javlja „Vaterland“, hoče svoje delo nadaljevati sicer ne proti večini, toda eventualno brez večine. Dipauli hoče delovati za pomirjenje narodov ter s pomočjo katoliško-narodne stranke posredovati mej strankami, da se dosežejo redne parlamentarne razmere, in da se more Avstrija v miru gospodarsko razvijati. Vzrok, da so se Dipaulijevi poskusi izjavili, so po zatrdilu „Vaterlanda“ elementi, ki pri konkretnem prepornem vprašanju niso prizadeti, ki pa so Dipaulijev jezikovni predlog onemogočili z zahtavo, da se mora levica zavezati, da proti nagodberemu provizoriju ne bo delala obstrukcije. Ti elementi so bili menda Poljaki.

Hrvatki ban. Ogerski in hrvatski časopisi so raznesli vest, da hoče iti ban Khuen Hedervary v pokoj. Oficijozni ogerski listi to vest dementujejo v tem smislu, da ban ne odstopi sedaj, dokler se ne povrne mir v deželo, ampak da počaka dotlej, ko se vse zopet pomiri. Dementi prav za prav potrjuje ono vest, kajti dejstvo ostane, da je ban sam izpoznal svojo nezmožnost, da sam izprevidi, kako se Hrvatov ne sme „pacifikovati“, ter da pojde kakor hitro mu bo možno. Srečen pot!

Na Kreti. Admiral Canevara je sporočil mnogim členom krečanskega narodnega zbora, da se krečansko vprašanje tekom jednega meseca reši. Admiral je priporočal, naj se mir in red ne kali ter zagotavljal, da dobi Kreta popolno avtonomijo. Polkovnik Schaeffer, ki postane bajt guverner na Kreti, je nekaj nad 40 let star; pred 20 leti je bil v crjentu, v Armeniji, v Egiptu, v Sudanu. Pozna torej življenje in značaj bodočih podanikov.

Nemški partikulazem se zopet oglašja. Neki monakovski časopis je objavil nekaj pisem iz zapuščine bavarskega kralja Ludovika II., ki kažejo uprav v bengalski razsvetljavi, da jedinstvo mej posameznimi nemškimi državami ni toliko, kakor je povdarjajo Prusi, ter da je ljubosumnost mej nemškimi vladarji nemala. Ludovik II., nesrečni sorodnik avstrijske cesarice, ki se je v blaznosti sam utopil, je očividno sovražil prusko kraljevo rodbino ter je

LISTEK.

Marko Pernhart.

O razstavi njegovih slik v Celovcu.

Spisal Vatroslav Holz.

(Dalje.)

Prehodimo posamične sobane, počenši na iztočnem koncu, kjer so bile poleg pokrajinskih slik in panoram po stenah okrog razpoložene po dolgih mizah prej omenjene skice in skične knjižice ter one risbe na rjavem papirju! Navedene skice nam predočujejo prvotne osnutke te ali one pokrajinske slike večinoma gradove in njih razvaline. Skične knjižice, v katere si je umetnik s kratkimi potezami očrtoval površni obris dotične pokrajine, so jako poučljive; one nam kažejo spočetje in razvoj slikarjevega motrenja prirodnih obrazov.

Kaj ganljive so v teh knjižicah že prej omenjene Pernhartove opomnje v — slovenskem jeziku! Tu čitamo na prvotnem osnutku razgleda po celovški okolici: „Nebo svetwo, dimnasto; Senca no Swet se malo spoznata. Wse sivo, ta vetschi lutsch Mesto (Celovec). Ta swetleschi petch redetscha.“ itd.

Onih 30 risb s svinčnikom na tako zvanem rjavem „Natur-papirju“, predstavljajočih znane ko-

roške gradove, je bila svoje dni nakupila naša — cesarica; iz njene umetniške zbirke si jih je bil izposodil letos razstavi odbor. Te risbe so jako čisto izdelane, toli mehke, no, ipak plastične, da se ne morete načuditi velespretni umetnikovi roki, ki je s preprostim sredstvom, z jednobojnim svinčnikom vdihnila pokrajinskim obrazom tolikanj življenja!

V isti sobani je bilo razobešenih tudi 60 pokrajinskih slik na platno, mej njimi dve veliki panorami z Dobrača, vsaka v dveh oddelkih, in četvero „razgledov“, z iste gore. Posamične slike so posnetki raznih pokrajinskih prizorov po Koroškem v stranskih silhuetah in profilih, dočim nam omenjene planinske panorame kažejo dotične pokrajine s ptičje perspektive v nepreglednih obsejih. Manjše slike nam predočujejo krajinske motive in vedute ob različnih dnevnih časih, panorame pa so naslikane večinoma pri popoldanski luči ali pa ob večernem somraku, ob vedrem nebu, z mehкими in medlimi ter s toplimi tintami. Tem nasproti pa je slikan „Pogled na Dobrač“ o jasnem sjaju poldanskega solca, da se živo in bistro razločuje vsaka posamična rastlina in sleherni kamenček na imenovani planini.

V drugi sobani na jugovzhodnem oglu je bilo 62 slik, mej temi dve prostrani „pano-

rami s Šeklja pri Gradcu“ ob jutranjem svitu, okrožni pogled s Sternberga nad Beljakom“ ob večernem žarénji karavanskih planin, potem „Beljaška dolina“ pod večer ter dve sliki Nemškega Pliberka z Dobračem. Poslednji pokrajinski sliki sta uprizorjeni po vsem razločno ob popoldanski svetlobi s toliko živostjo, da se uprav čuti bilo delavniškega gibanja po imecovnem tovarniškem kraju, po zgoraj naštetih planinskih vedutah pa je razlit blaženi večerni mir . . .

Tretja sobana proti jugu je bila odmenjena Pernhartovemu proslavljenju koroškega Triglava t. j. „Velikega Zvonikarja“. To goro so menda naši pradedje nazivali z Velikim Klekom, kakor istega „Šeklja“ za Gradcem — s Sokolonom, kar je izpovedal znani nemški potopisec dr. Henrik Noë. Čestitljivo glavo tega ponosnega očaka sivih Dolomitov je naš Pernhart posetil desetkrat v teku treh let; ni čuda torej, da je uvekovečil njega s snegom pokrito teme v mnogih slikah in z različnih strani. In bilo je v tej sobani res 17 raznovrstnih posnetkov mogočnega Zvonikarja s šilastim, smelo kvišku strelčim vrhom.

Tu se je Pernhart izkazal velenadarjenega opazovalca gorskih višav in je kaj večče, uprav mojsterski naslikal večnih lednikov bliščeča obličja.

